

Strategi och förändring

Innebörden av strategier, val av strategier, strategiers betydelse för verksamhetens utveckling och genomförande och sättet att kommunicera strategier i organisationen är centrala forskningsområden inom området kommunal ekonomi och politik. De tre uppsatserna i detta nummer av *Kommunal ekonomi och politik* behandlar med olika fokus strategier. Krister Ståhlberg jämför kommunala anpassningsstrategier, Gullan och Janerik Gidlund kommunmedborgarnas strategier och Thomas Ericsson har fokus på hur förändringssidéer kommuniceras i organisationen, eller annorlunda uttryckt hur strategiarbetet bedrivs.

Kommunerna har under 90-talet hårdhänt tvingats anpassa sig till en situation med minskande ekonomiska resurser. Detta gäller inte bara kommunerna i Sverige, utan i minst lika stor utsträckning i många andra länder. Krister Ståhlberg från Åbo Akademi har studerat kommunernas anpassningspolitik i Sverige och Finland. Data om vilka instrument som använts har inhämtats genom enkäter med kommundirektörer i de båda länderna. Analysen av dessa data pekar på att kommunerna följer endera, eller båda av två strategier: En defensiv strategi karakteriserad främst av besparingspolitik, och en offensiv strategi med tyngdpunkt i nya managementtekniker. Vilka kommuner som har valt vilken strategi är förstas i båda länderna delvis beroende av strukturella egenskaper hos kommunerna, även om sambanden ser lite olika ut i de båda länderna. En viktig slutsats är dock, att viktiga förklaringar till strategivalet finns i politiska och voluntaristiska egenskaper. Detta är en intressant iakttagelse, i ljuset av den forskningstradition, som hävdar, att politiken och den politiska viljan spelar en underordnad roll i bestämmandet av utflödet ur det kommunala systemet. Kommunalpolitikens resultat är i denna tradition nästan ödesbestämt av ekonomiska och strukturella omständigheter, som kommunalpolitikerna saknar möjlighet att påverka.

Gullan och Janerik Gidlund, båda från Umeå universitet, gör också i sin artikel om "Exit och protest i kommunal politik" en studie som bygger på jämförelser mellan kommunerna, här dock bara i Sverige. Den fråga, som författarna ställer är, om flyttning från kommunen är ett alternativ för den kommuninvånare som blir

missnöjd med kommunalpolitikens resultat. I demokratisk teori spelar konkurrensen mellan partierna en viktig roll. Missnöjda väljare väljer bort den sittande majoriteten och väljer in en ny majoritet. Finns det också en konkurrens mellan kommunerna, där den missnöjde kommunmedborgaren väljer en ny kommun? I den internationella kommunforskningen refereras det ganska ofta till denna tes som leder sitt ursprung till nationalekonomen Charles Tiebout. I svensk debatt har konkurrensen mellan kommunerna om invånare, där kommunerna konkurrerar med skatte/service-paket och Tiebouts resonemang inte uppmärksammats lika mycket. I en situation, där kommunernas inkomster i stor utsträckning bestäms framförallt av invånarantalet, borde sådana modeller bli mer aktuella. Slutsatsen i artikeln är, att "flyttningar som ett sätt att rösta med fötterna har potential att framträda med en ny politisk dynamik."

I den avslutande uppsatsen fokuseras hur en strategi kan överföras från ledningen till verksamheten. Baserat på ett omfattande forskningsarbete redovisar Thomas Ericsson i sin uppsats om meningsskapande i förändringsprocesser vunna erfarenheter från strategiarbetet inom ett universitetssjukhus. Begreppet meningsskapande är centralt, det vill säga vilken innebörd ger olika aktörer i förändringsarbete de nya idéerna eller den nya visionen. I uppsatsen illustreras svårigheter att skapa en gemensam innebörd, såväl betydelsen som värderingen av den nya visionen skilde sig mellan olika aktörer. I uppsatsen behandlas konsekvenserna av uppkomna skillnader. Bland de många intressanta uppslagen i uppsatsen vill vi särskilt framhålla resonemanget kring mellanchefernas strategiska betydelse som översättare av ledningens visioner och förändringsidéer. Mellancheferna befinner i förändringsarbetet på två stolar. De ska först skapa egen mening åt förändringsidén, därefter kommunicera den till andra. Olika översättningar bland mellanchefer ger olika innebörder åt förändringsidén bland verksamhetsansvariga.

Vi har glädjande kunnat notera en ökad uppmärksamhet för Keop. Fler prenumeranter, uppskattande kommentarer från prenumeranter och ett ökat intresse för att medverka som uppsatsförfattare. Det sporrar för fortsatt utveckling. Ett led i denna utveckling är genomförande av forskningskonferens i Göteborg 9 december 1999. Vid konferensen ska uppsatser inom tidskriftens forskningsområde behandlas. En gemensam diskussion kring läget och utvecklingstendenser inom vårt område baserat på behandlade uppsatser kan bidra till en fortsatt utveckling av området. Inte minst möjligheten till erfarenhetsutbyte mellan forskare från olika vetenskapliga discipliner som ägnar sig åt kommunal ekonomi och politik eller angelägen. Konferensen riktar sig till såväl forskare och praktiker, mer information framgår av "Call for Papers" på sidan 35.

Därmed överlämnas det första numret av Keop 1999 för läsning. Tre uppsatser, en bokrecension och en bokanmälan överlämnas för läsning och begründande.

Göteborg i mars